

Varhaiskasvatusta lapsen etu edellä 18.2.2021

Alle kouluikäisten lasten tärkeimmät kasvuympäristöt ovat koti ja varhaiskasvatus. Molemmilla on oma tehtävänsä lapsen elämässä, eivätkä ne ole toisiaan poissulkevia eikä niitä tule asettaa vastakkain. Varhaiskasvatus on tärkeä osa lapsen kasun ja oppimisen polkua ja luo perustaa elinikäiselle oppimiselle. Lapselle ryhmään kuulumisen, leikki ja oppiminen sitä tukevassa ympäristössä ovat tärkeä osa varhaiskasvatusta. Jokaisella lapsella tulisi olla oikeus pedagogisesti painottuneeseen päiväkodin varhaiskasvatukseen.

Haluamme kannustaa kuntapäittäjiä ja päättäjäksi haluavia pohtimaan, miten varhaiskasvatusta toteutetaan laadukkaasti omassa kunnassa. Toivomme tämän virittävän myös lasten vanhempia aktiiviseen yhteistyöhön varhaiskasvatuksessa.

Lapsen edun ensisijaisuus on YK:n lapsen oikeuksien sopimuksen kantava periaate. Varhaiskasvatustilain 4 §:n mukaan varhaiskasvatusta suunniteltaessa, järjestettäessä tai tuotettaessa ja siitä päätettäessä on ensisijaisesti huomioitava lapsen etu. Lapsen etu on arvioitava ja otettava huomioon sekä yksittäistä lasta, lapsiryhmiä että yleisesti lapsia koskevilla toimilla. Sitä on arvioitava tapauskohtaisesti ottaen huomioon kyseessä olevan lapsen tai lasten tilanne ja tarpeet. Lapsen etu saa sisältönsä lapsen oikeuksien kokonaisuudesta. Varhaiskasvatuksessa lapsen edun mukainen ratkaisu toteuttaa lapsen oikeuksia ja varhaiskasvatukselle asetettuja tavoitteita. Lapsen edun arviointiin kuuluu lapsen näkemysten kuuleminen. Kunnan tulee arvioida lapsivaikutukset päätöksenteossaan ja toiminnassaan.

Varhaiskasvatukselle on lain 3 §:ssä asetettu tavoitteet, joiden perusteella on laadittu varhaiskasvatussuunnitelman perusteet. Lain velvoitteet koskevat niin kunnan kuin yksityisten palveluntuottajien järjestämää varhaiskasvatusta.

Jokaiselle lapselle laaditaan henkilökohtainen varhaiskasvatussuunnitelma lapsen kasvatuksen, opetuksen ja hoidon toteuttamiseksi. Päiväkodissa lapsen varhaiskasvatussuunnitelman laatimisesta ja arvioinnista vastaa varhaiskasvatuksen opettajaksi kelpoinen henkilö.

Kokonaisvastuu päiväkodin lapsiryhmän toiminnan suunnittelusta, toiminnan suunnitelmallisuuden ja tavoitteellisuuden toteutumisesta sekä toiminnan arvioinnista ja kehittämisestä on varhaiskasvatuksen opettajalla. Päiväkodissa lapset leikkivät ja oppivat leikkien. Vertaisryhmässä lapset oppivat toimimaan toisten kanssa. Päiväkoti tarjoaa leikkiin, liikkumiseen ja taiteisiin perustuvaa monipuolista pedagogista toimintaa sekä myönteisiä oppimiskokemuksia.

Yhteistyö vanhempien kanssa on tiivistä ja osallistavaa. Vanhemmilla on mahdollisuus osallistua toiminnan ja kasvatustyön tavoitteiden suunnitteluun ja kehittämiseen yhdessä henkilöstön ja lasten kanssa. Vanhempainyhdistys tai -toimikunta toimii vertaisuuden, verkottumisen ja vaikuttamisen paikkana vanhemmille.

Varhaiskasvatus on tavoitteellista

Varhaiskasvatuksella tarkoitetaan lapsen suunnitelmallista ja tavoitteellista kasvatuksen, opetuksen ja hoidon muodostamaa kokonaisuutta, jossa painottuu erityisesti pedagogiikka.

Pedagogisen varhaiskasvatuksen määritelmä kaipa täsmentämistä. Tällä hetkellä varhaiskasvatuksen toimintamuotoja ovat päiväkotitoiminta, perhepäivähoito ja avoin varhaiskasvatoiminta, jotka eroavat toisistaan mm. henkilöstön kelpoisuuksien, henkilöstörakenteen ja ryhmäkokoäänösten osalta. Varhaiskasvatuksen eri toimintamuodoille tulee asettaa selkeät ja ymmärrettävät toimintamuodon mukaiset tavoitteet, tehtävät ja vaatimukset.

Kuntapäittäjälle muistutukseksi

Kunta voi päättää, että

- paikallinen varhaiskasvatussuunnitelma tehdään erikseen päiväkodissa, perhepäivähoidossa ja avoimessa varhaiskasvatuksessa toteutettavalle toiminnalle niiden erityispiirteet huomioon ottaen.

Kunnan maksupolitiikalla vaikutetaan varhaiskasvatukseen osallistumiseen

Asiakasmaksulaki mahdollistaa tuntiperustaisen laskutuksen varhaiskasvatuksessa. Tällöin taloudelliset seikat voivat vaikuttaa liikaa vanhempien päätöksiin ja rajata lapsen osallistumista säännölliseen ja suunnitelmalliseen varhaiskasvatukseen.

Osa-aikaisen pedagogisen varhaiskasvatuksen tulisi olla maksutonta. Joissain kunnissa varhaiskasvatus on jo kokonaan maksutonta.

Perheille on tärkeää, että lapsen varhaiskasvatuspaikkaan on helpot kulkuyhteydet. Lähipäiväkotiperiaate tukee lapsen kaverisuhteita ja vertaissuhteiden jatkumista koulupolulla.

Kuntapäätäjälle muistutukseksi

Kunta voi päättää, että

- jokaiselle lapselle tarjotaan paikka päiväkodin varhaiskasvatuksessa mahdollisimman lähellä kotia.
- varhaiskasvatukseen osallistumista lisätään tarjoamalla maksutonta päiväkodin varhaiskasvatusta.
- varhaiskasvatuksen maksupolitiikalla kannustetaan perheitä valitsemaan lapsen varhaiskasvatukseen osallistuminen lapsen edun mukaisesti.
- kotihoidon tuen mahdollisen kuntalisän saamisen ehdoksi ei aseteta sitä, että perheen kaikki alle kouluikäiset lapset ovat kotihoidossa.

Päiväkotien toiminnan laatu

Kunnan, kuntayhtymän ja yksityisen palveluntuottajan on huolehdittava, että varhaiskasvatuksessa on riittävä määrä eri kelpoisuusvaatimukset täyttävää henkilöstöä, jotta varhaiskasvatukselle säädetyt tavoitteet voidaan saavuttaa.

Päiväkodin yhdessä ryhmässä saa olla yhtä aikaa läsnä enintään kolmea varhaiskasvatuksen kasvatus-, opetus- ja hoitotehtävissä olevaa henkilöä vastaava määrä lapsia. Henkilöstön mitoitus on 1:7 yli viisi tuntia päivässä ja 1:13 alle viisi tuntia päivässä olevaa 3 vuotta täyttänyttä lasta kohden. Alle 3-vuotiailla lapsilla mitoitus on 1:4. Ryhmäkoko ja suhdelukuja ei ole säädetty kerhoille ja muille avoimille varhaiskasvatuspalveluille.

Jatkuvasti muuttuvat ryhmät eivät tue lapsen suotuisaa kasvua ja oppimista. Parhaiten lasten ystävyys-suhteiden, leikin ja oppimisen jatkuvuus toteutuu silloin, kun lapset osallistuvat toimintaan säännöllisesti.

Lapsen varhaiskasvatukseen osallistumisajalla ei pitäisi olla vaikutusta siihen, millä suhdeluvulla lapsi lasketaan ryhmän jäseneksi ja mikä on henkilöstön mitoitus varhaiskasvatus- tai esiopetuspäivän aikana. Laadukas varhaiskasvatus on turvattava myös osa-aikaisesti varhaiskasvatukseen osallistuville.

Kuntapäätäjälle muistutukseksi

Kunta voi päättää, että

- päiväkodeissa noudatetaan lasten yksilöllistä kehitystä paremmin tukevaa 1:7 suhdelukua kaikkien 3 vuotta täyttäneiden lasten osalta riippumatta lapsen osallistumisajasta.
- lapsiryhmät muodostetaan pysyviksi ja jokaisella ryhmällä on oma tila, jonka käyttöä ei porrasteta. Erilliset ryhmät eivät toimi samoissa tiloissa niin että todellisuudessa lapsia onkin esim. neljää kasvatus-, opetus- ja hoitohenkilöä vastaava määrä samassa ryhmässä jakamassa samaa tilaa.
- päiväkotien suhdelukuja tarkastellaan lapsiryhmätasolla, ei päiväkotitasolla. Suhdeluvuista poikkeamisen sallivaa säännöstä sovelletaan vain lain tarkoittamiin tilanteisiin tilapäisesti ja lyhytaikaisesti.
- henkilöstön riittävyyden turvaamiseksi on olemassa pysyvät sijaisjärjestelmät eikä lapsiryhmän henkilöstöä siirrellä yksiköiden välillä.
- esiopetuksessa oleville lapsille taataan eheä esiopetus- ja varhaiskasvatuspäivä. Lapsia ei siirrellä päivän aikana useiden ryhmien välillä eikä varhaiskasvatusta korvata kerhotoiminnalla.

Hyvä varhaiskasvatusympäristö

Varhaiskasvatusympäristön on oltava kehittävä, oppimista edistävä sekä terveellinen ja turvallinen lapsen ikä, kehitys ja muut edellytykset huomioon ottaen. Lasta tulee suojata väkivallalta, kiusaamiselta ja muulta häirinältä. Toimitilojen ja toimintavälineiden on oltava terveellisiä, turvallisia ja asianmukaisia, ja niissä on huomioitava esteettömyys

Kuntapäätäjälle muistutukseksi

Kunta voi päättää, että

- päiväkodin sisä- ja ulkotilat ovat toiminnalle sopivat ja mahdollistavat lasten monipuolisen liikunnan. Tilat täyttävät asetetut säädökset ja rakennusluvut ovat kunnossa.
- päiväkotien sisäilmaongelmien korjaamiseen panostetaan.
- henkilöstön osaamisesta pidetään huoli ja heitä koulutetaan myös siihen, kuinka kiusaamista ennaltaehkäistään ja siihen puututaan.

Lapsen tuki varhaiskasvatuksessa

Lapsen tuen nykyiset säännökset eivät turvaa tukea riittävällä tavalla. Lapsella tulee olla oikeus oikea-aikaiseen, riittävään ja tarkoituksenmukaiseen tukeen niin julkisissa kuin yksityisissä varhaiskasvatuspalveluissa. Lapsella tulee olla oikeus myös pienempään ryhmään ja tarvittaessa erityisryhmään sekä osa- tai kokoaikaiseen erityisopetukseen. Varhaiskasvatuksen erityisopettajia tarvitaan vähintään yksi jokaista sataa varhaiskasvatuksessa olevaa lasta kohden.

Varhaiskasvatuksessa tulee olla saatavilla tarvetta vastaavasti konsultoivia psykologipalveluita.

Lapsen tarvitseman tuen ja palvelujen kokonaisuuden arvioimiseksi, suunnittelemiseksi ja toteuttamiseksi tarvitaan toimivat yhteistyörakenteet sosiaali- ja terveydenhuollosta vastaavien tahojen kanssa.

Kuntapäätäjälle muistutuksesi

Kunta voi päättää, että

- se toteuttaa lainsäädännön minimiä paremmin lapsen tuen tarpeiden huomioon ottamisen ja lapsen kehityksen ja oppimisen tuen varhaiskasvatuksessa.

Yhteistyössä

